

KARACAOĞLANIN GÜZELİ

Dr. Mehmet Önder

Güzel nedir, güzellik ne?... Estetik bilginleri bu kavramı tartışa dursunlar, soyut ve somut güzellikler açısından halk edebiyatımız "güzel" i belli ölçüler ve benzetmeler içerisinde yorumlamasını yapmış, ozanlar gözle görebileceğimiz somut bir güzelin tanımında birleşmişlerdir. Tekke ozanlarının aksine, güzeli ve güzelliği yeryüzünde, yeryüzünün en sevimli yarattığı insanda, sevgilinin fiziki yapısında, onun giyiminde - kuşamında, süsünde-püsünde arayan halk ozanları, divan edebiyatında olduğu gibi, güzeli belli kalıplara dökerek bu kalıptan çıkan sevgililerin çevresinde pervane olmuş, böyle bir sevgilinin özlemine çekmiş, vuslatını istemiştir. Hele Karacaoğlan gibi. yaşantısını belli bir çevreden sıyrarak tüm Anadolu'ya yayan, hatta Anadolu'nun ötesine aşırın, yayla kek-liği misali, şu dağ senin, bu oba benim durmadan, daldan dala seken her çiçekten bal, her güzelden kam alan, almayı seven, ele avuca sığmaz hercai bir ozan olursa... Karacaoğlan, Elifte, Döne'de, Eşe'de, Fadime'de ayrı ayrı güzellik-ler görür. Kiminin boyu-posu, kiminin kaşı-gözü. Sonra bu güzellikleri tek bir güzellikte bütünler. Bu bütünlük Karacaoğlan'ın adsız güzelliğidir. Gör bak bu bütünlemeye nasıl varıyor:

Yaz gelip te beş ayları doğunca,
Açılmış bahçenin güllen güzel.
Yaktı beni Fadime'nin nazarı,
Zülüften ayrılmış telleri güzel
Elifi dersen de nazlıdır nazlı, Eşme'yi
dersem de sırf ala gözlü. Söyletme
Şerfe'yi bülbül avazlı," Söylüyor
Zilha'nın dilleri
Emine'yi dersem incedir ince,
Bağdat'ın Mısır'ın gülleri gonca .
Eşe'nin kaşı da kalemden ince,
Sevmeye Huri'nin belleri güzel.
Döne güzelliğin halka bildirir, ■ -
Kamer pınarlardan kabın doldurur.
Eşe yürüyüşünde beni öldürür,
Sevmeli Cennetin boyları güzel,

Karadan da Karacaoğlan karadan
Sürün çirkinleri çıksın aradan.
Herkes sevdiğine verse yaradan,
Sevdiğim Meryem'in benleri güzel

Görüldüğü ve bir çok şiirlerinde görülebileceği gibi, Karacaoğlan her güzelde aradığı, hoşlandığı bir yön, bir güzellik bulmaktadır. Fadime'nin bakışı, Elifin nazı, Eşe'nin gözü, Zilha'nın dili, Nuri'nin beli... Bütün bu güzellikler, bir araya getirilir, bir sevgilide kümeleşebilir mi? Olmasa da ne çıkar? Karacaoğlan, an gibi, her ayrı çiçekten bal toplar, gönül kovanında peteğini örer. Derdi, çilesi çekilemeyecek bir Karacaoğlan gönlü. Karacaoğlan'ın gönlündeki bal, gönlündeki güzel ne diyordu;

Deli gönül gezer gezer gelirsın, An gibi her çiçekten alırsın .
Nerde güzel görsen orda kalırsın, Ben senin derdini çekemem
gönül. Güzel, önce başından belli olur. Karacaoğlan'da önce,
güzelin başından başlar. Baş güzelliğinde saçın biçimi, rengi,
taranışı önemli bir unsurdur. Saçlar tel tel taranıp ince bele
dökülüvermeli. Zülüfler bir yana, kaküller kıvrım kıvrım
gönüllere çengel atmalı. Renk siyah. Ay parçası kar gibi bir
yüzde örgü örgü siyah saçlar, siyah kaküller, amanın dostlar,
buna can mı dayanır:

Sabahtan uğradım ben bir güzele, Yüzü de yaylanın kan
mı bilmem?, derken, ak yüzün üstüne serpilen
zülüflerden söz eder: Taranmış zülfünü dökmüş bir yana,
Salıvermiş ince belin üstüne... Hele alnın üstünde bir de
perçem olursa: Alnı perçemli, kulağı küpeli Yarın
gölgesinde buramadım.

Küpe fle\p ■ ■ ■ ;jeldi. Karacaoğlan, güzelde kupesiz
ödeme/ A=îııı \ıı|^~k~ı ıııı ıııı yanmalı ki güzele şan versin. Ne
diyordu hele dinleyelim;

Bir çift güzel gördüm yolda yolakta,
Altın küpe şan veriyor kulakta.

Bir başka şiirinde de şu dörtlük var:

Türkmen obaları çevrilir konar,
Güzeller suyundan içer de kanar.
Küpeler kulakta mum gibi yanar,
Gördükçe efkarım artıyor dağlar.

Karacaoğlan'ın güzelinde gözler ala, ahu bakışlı, kaşlar kara,
hilal nakışlı. Gözler sürmeli, dişlerse inci gibi. Hele bir de ger-
dana dizi dizi benler dökülürse. Eh o zaman da Karacaoğlan
şöyle der:

Bir güzel isterim ahu bakışlı,
Gerdanı bir karış benli, nakışlı. İnci
dişli olsun, hem kara kaşlı, Boynuna
sarılıp yatmak isterim. Ya da
sürmeli gözlere seslenir;

Sabahtan uğradım ben bir güzele,
Ala gözlerine sürmeler çekmiş.

Gel deyiver Karacaoğlan, ak elleri kınalı güzele. Dosta giden
yollarda izin var senin. Okuyalım: Ak ellere al kınalar yakılır, Ala
göze siyah sürme çekilir. Dostu olan dost yoluna bakınır, Dosta
giden yolda izim var benim. Karacaoğlan güzelinin beli
incedir, gümüş bir kemer sıkır. Frengi entarinin göğüsleri
düğmeli gel beni çöz der gibi. Kadifi şalvar, mavi don, telli
yemeni, sarı çedik bu güzelliği tamamlar:

Dinleyin bir güzel medhin edeyim,
Yiğide nispetle yürüyüşlünün.
Canfeda ederim söyle Sunaya,
Bin türlü naz ile şahnişlinin.
Kadife şalvarlı tül libaslının
Güvercin topuklu, sarı mestlinin.
Elleri kınalı kumru seslinin, Zülüfü
gerdana tarayışımın.

Çoğu zaman belde saçaklı bir kuşak da vardım. Kara-
caoğlan böylesinden çok hoşlanır. Der ki: Bir kuşağ kuşanmış
saçağı dizde, Arzumanım kaldı böyle bir kızda . Yarısı
gerdanda yarısı yüzde, Sayılmaz benleri binden ziyade. -213-

Ayaktaki san çedikler için de şöyle der:

San çedik geymiş koncu kıсарak,

Gidiyor da birim birim basarak.

Anası mayadır kızı beserek,

Emirlerden bir kız indi pınara.

Karacaoğlan güzelinin kollan da bileziklidir. Cıncık bilezik,
altın, gümüş bilezik:

Çıkırçıkır bilezikli kolları,

Söyledikçe şiirin gelir dilleri.

Bahçesinde açan gonca gülleri,

Yare söylen dersin, deremedim ben.

Karacaoğlan için yaşamak güzel!, sevmek güzel. Hadi diyelim ki her şey güzel. Bir gönül adamı için bu yeter mi? Güzel dediğin güzel olduğu kadar huyda güzel olmalı. Karacaoğlan söyler:

Karacaoğlan der ki yiğitler öğer,

Açılmış meyvanın dalını eğer.

Güzellik kıymatı bin altın değer,

Nitmeli güzeli huy olmayınca.

Karacaoğlan'ı bütünüyle ele alırsak, şiirlerinde çok renkli bir Anadolu tablosunu seyretmemiz mümkün olmaktadır. Rahmetli Fuat Köprülü'nün (Türk Saz Şairleri) adlı eserinde dediği gibi, (Karacaoğlan'ın gönül kuşunu, güzel kirpikler, okla vururlar. Lakin o, yeşilli allı atlas elbiseler, mavi mintanlar giyen, altın kemerli, altın küpeli, başı ibrişim bürümcekü sevgililerini hiç bir şeye feda edemez.Boyları, servi dalına, gül fidanına benzeyen, başlarına güller, nergisler takınan, ellerinde gül demetleri taşıyan bu alagözlü güzeller, kar gibi vücutları iie, vahşi ceylanlara benzerler. Dudakları oğul balı veya frenk şekeri gibi tatlı, kiraz kırmızısıdır).

Karacaoğlan böyle bir güzelin hayranıdır. Bu güzelle söyleşir, bu güzeli konuşur:

Karacaoğlan derdim çoktur,

Kaşlar kara bakış oktur. Bir

misli menendi yoktur, Nice

senin halin dilber.

Karacaoğlan güzelinin bir tablosunu çizersek sanırım sonuç şöyle olacaktır:

Dal gibi ince uzun bir boy. Başta üfleşen, uçacak gibi ince , beyaz, yeşil, al bir bürümcek. Omuzlardan bele dökülen, sırma siyah saçlar. Sürmeli siyah kirpikler, ala gözler. Kaşlar yay gibi, ortası benli. Yanaklar al al, dudak kiraz misali, dişler inci dizisi...Püskürme siyah benier گردana kadar serpilmiş, kulaklarda küpeler. Alında, kaküller, yanakta kıvrım kıvrım zülüfler. Bel ince, gümüş kemerli, hele bir de düğüm düğüm saçakları dökülen şal olursa. Göğüsler düğmeli, gergin düğmeli, mintan mavi yeşil atlas ta olur, telli kemha da...

şalvar ya da don mavili, alı morlu, kollar cıngıl cıngıl bilezikli, ayaklarda sarı çedikler kıpır kıpır.Yürüdükçe keklil sekişli, yürek yakışlı...Yaşına gelince, Karacaoğlan'ın yaşı ne olursa olsun, bunun önemi yok. Yeter ki güzelin yaşı yirmiye geçmesin. Diyeceksiniz ki, böylesi güzel nerede?... Ya da Karacaoğlan böylesini bulmuş mudur? Hiç önemli değil. Karacaoğlan gezip gördüğü Türkmen obalarında, yörük çadırlarında, her güzelde, aradığı güzelin bir parçasını bulmuştur. Eğer, tümüyle bulsaydı, Karacaoğlan, Karacaoğlan olmazdı, olamazdı.

Karacaoğlan derde düşen,
Nice karlı dağlar aşan.
Her güzelde senden nişan,
Göre göre yanar oldum.

Diyen Karacaoğlan bitmeyen bir özlemin içinde gezer de gezer. Çoğu kez yüreği ağzına gelmiştir. Onu bu hallere düşürenlere ağıt yakar, ilenç tutar. şu (Beter olsun) deyişi, bu bitmeyen çilenin içlenişidir:

Yeter olsun, yeter olsun,
Çok ağlattın yeter olsun.
Turalanmiş sırma saçın,
Çözen benden beter olsun.

Karadır kaşların kara,
Kirpiklerin açtı yara. Beni
işimden avara, Eden
benden beter olsun.

Yarım geçersen elime,
Çekerim seni yemine,
Benim şimdiki halime, Gülen
benden beter olsun. -215-

Karacaoğlan genç yaşıma,

Cihan dar oldu başıma.

Bu ayrılık ateşine.

Yakan benden beter olsun.

Karacaoğlan içi-dışı bir, rahat bir. halk ozanıdır. Ne söyleyecekse, en kestirme yoldan açık, arı-duru bir ditle söyler.

Süsü, gösterişi, özentisi yoktur onun... Seven bir insan, gerçekçi bir ozan... Acılarla, ayrılıklarla, göz yaşlarıyla arası hoş değil. Halkın zevkini, duygu ve düşüncelerini avucunun içi gibi bilir, deyişlerinde yansıtır, onun hoş görü ile dolu gönül kapısı, tüm güzelliklere, güzellere ardına kadar açıktır. Onun yolu sevgiliye çıkar. divan durur bu yoia:

Çıka çıka çıktım yoluna vardım,

Verdiği çevreyi koluma sardım.

Uğruna ölümü gözüme aldım,

Divanına durdum yolun üstüne...

Karacaoğlan sözü aldı mı sözün sonu gelmez. Karacaoğlan da anadolu konuşur. Karacaoğlan Anadolu'yu konuşturur.